

ดอกเบียอำพรางในสัญญากู้ยืมเงินประเภทสินเชื่อส่วนบุคคลของสถาบันการเงิน

Concealed Interest in Personal Loan Contract of Financial Institution

ยุพดี ผ่องศรี¹Yupadee Phongsri¹Corresponding Author's Email: yupadee.pho@ru.ac.th¹

(Received: April 26, 2022; Revised: November 4, 2022; Accepted: December 2, 2022)

บทคัดย่อ

สัญญากู้ยืมเงินประเภทสินเชื่อส่วนบุคคลของสถาบันการเงิน เป็นสัญญากู้ยืมเงินที่มีผู้ใช้บริการอย่างกว้างขวาง เนื่องจากสามารถเข้าถึงได้โดยสะดวกและไม่ต้องมีบุคคลค้ำประกัน อย่างไรก็ตาม เมื่อสัญญากู้ยืมเงินประเภทนี้มีการผิดนัดชำระหนี้ ที่ทำให้เกิดการฟ้องร้องดำเนินคดีต่อศาลเป็นจำนวนมาก การศึกษาครั้งนี้จึงได้ศึกษาปัญหาการเรียกเก็บดอกเบี้ยและเงินประเภทอื่นเพิ่มเติมจากดอกเบี้ยในสัญญากู้ยืมเงินประเภทสินเชื่อส่วนบุคคลของสถาบันการเงิน และศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2560 พระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน พ.ศ. 2523 และพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551

ผลการวิจัยพบว่า ตามสัญญากู้ยืมเงินประเภทสินเชื่อส่วนบุคคลของสถาบันการเงิน มีกฎหมายให้อำนาจแก่สถาบันการเงินซึ่งเป็นผู้ให้กู้มีสิทธิคิดดอกเบี้ยเงินกู้ได้ในอัตราที่สูงกว่าร้อยละ 15 ต่อปี ตามบทบัญญัติของพระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน พ.ศ. 2523 นอกจากนี้ยังมีการเรียกเก็บเงินประเภทอื่นเพิ่มเติมโดยใช้ชื่อเรียกที่ต่างกันออกไป เช่น ค่าธรรมเนียม ซึ่งจะถูกนำไปคำนวณรวมกับดอกเบี้ยทำให้ผู้กู้ต้องแบกรับภาระหนี้ในอัตราสูง โอกาสในการชำระหนี้ทำได้ยาก จึงควรมีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเพื่อแก้ไขปัญหาการเรียกเก็บเงินซ้ำซ้อนโดยหลีกเลี่ยงไปใช้ชื่อเรียกอื่นๆ และควรมีหน่วยงานที่ดูแลการทำสัญญากู้ยืมเงินประเภทสินเชื่อส่วนบุคคลของสถาบันการเงินโดยตรงต่อไป

คำสำคัญ: ดอกเบีย สัญญากู้ยืมเงิน สินเชื่อส่วนบุคคล ดอกเบียอำพราง

Abstract

A personal loan contract of a financial institution is a loan contract widely used by service users because it is conveniently accessible and a guarantor is not required. However, when this type of loan contract defaults a many lawsuits are filed before the court. Therefore, this research studied the issue of interest and other additional types of money besides the interest in personal loan agreements of financial institutions, and studied related to the laws, including the Civil and Commercial Code, Excessive Interest Rate Prohibition Act, B.E. 2560 (2017), Interest rate of Financial Institution Act B.E. 2523 (1980) and Financial Institutions Business Act B.E. 2551 (2008).

As a result, according to personal loan contracts of financial institutions, there is the law called the Interest on Loan Interest act of financial institutions B.E. 2523 (1980) which authorizes the financial institutions, that the lenders are entitled to charge the interest on loans at rates above 15 percent per annum. Other types of charges are also available using different names, such as fees which are calculated in the combination with the interest, causing high debt burdens to the borrowers. The opportunity to the loan repayments are difficult. Thus the laws should be amended to solve the problem of double billing by using other name of the law, and the agency should be established to monitor the contracting of the personal loans of financial institutions.

Keywords: interest, loan contract, personal loan, concealed interest

¹ อาจารย์ประจำสาขาวิชานิติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

¹ Lecturer, Law Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Loei Rajabhat University

ความเป็นมาของปัญหา

สัญญากู้ยืมเงินเป็นสัญญาที่สำคัญชนิดหนึ่ง กล่าวคือมีการทำสัญญากู้ยืมเงินกันอย่างกว้างขวางในสังคม ไม่ว่าจะเป็นภาคธุรกิจ หรือภาคประชาชน โดยสัญญากู้ยืมเงินสามารถจำแนกตามกฎหมายที่ใช้บังคับออกเป็น 2 ประเภทหลัก ได้แก่ สัญญากู้ยืมเงินทั่วไปซึ่งอยู่ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ประเภทหนึ่ง กับสัญญากู้ยืมเงินของสถาบันการเงินที่มักถูกเรียกว่าสินเชื่ออีกประเภทหนึ่ง ซึ่งอยู่ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 และพระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน พ.ศ. 2523 สำหรับการกู้ยืมเงินทั่วไปกับการกู้ยืมเงินของสถาบันการเงินมีข้อแตกต่างที่สำคัญ คือการกำหนดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ เนื่องจากการทำสัญญากู้ยืมเงินหรือการขอสินเชื่อจากสถาบันการเงินนั้นมักมีกฎหมายให้อำนาจสถาบันการเงินกำหนดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ได้สูงกว่าการกู้ยืมเงินทั่วไป สัญญากู้ยืมเงินของสถาบันการเงิน มีการทำเป็นสินเชื่อหลายรูปแบบ เช่น สินเชื่ออเนกประสงค์ สินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัย สินเชื่อเพื่อการลงทุน สินเชื่อรถยนต์ สินเชื่อส่วนบุคคล เป็นต้น ซึ่งการกู้ยืมเงินประเภทสินเชื่อส่วนบุคคลเป็นสินเชื่อประเภทหนึ่งที่มีความนิยมเป็นอย่างมากในปัจจุบัน เพราะสะดวก รวดเร็ว เข้าถึงง่าย ไม่ต้องมีบุคคล ค้ำประกัน หรือมีทรัพย์สินเป็นประกันในการชำระหนี้ แต่ทว่าในอีกมุมหนึ่ง สัญญากู้ยืมเงินประเภทสินเชื่อส่วนบุคคลของสถาบันการเงิน ก็มีข้อควรระวังสำหรับผู้กู้ เพราะมีการเรียกเก็บดอกเบี้ยในอัตราที่สูงกว่าการกู้ยืมเงินทั่วไป อีกทั้งในบางกรณีมีการเรียกเก็บเงินค่าใช้จ่ายอื่นเพิ่มเติมนอกเหนือจากดอกเบี้ย เช่น ค่าธรรมเนียมชนิดต่างๆ เพิ่มเติมอีกด้วย ซึ่งเงินค่าใช้จ่ายที่มีการเรียกเก็บเพิ่มเติมเหล่านี้นับได้ว่าเป็นค่าใช้จ่ายส่วนหนึ่งที่ทำให้ประชาชนต้องแบกรับภาระหนี้สูงขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการกำหนดดอกเบี้ยและเงินค่าใช้จ่ายอย่างอื่นที่มีการเรียกเก็บเพิ่มเติมในสัญญากู้ยืมเงินประเภทสินเชื่อส่วนบุคคลของสถาบันการเงิน

2. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาการกำหนดดอกเบี้ยและเงินค่าใช้จ่ายอย่างอื่นที่มีการเรียกเก็บเพิ่มเติมในสัญญากู้ยืมเงินประเภทสินเชื่อส่วนบุคคลของสถาบันการเงิน

3. เพื่อศึกษาแนวทางในการปรับปรุงมาตรการทางกฎหมายในการกำหนดดอกเบี้ยและเงินค่าใช้จ่ายอย่างอื่นที่มีการเรียกเก็บเพิ่มเติมในสัญญากู้ยืมเงินประเภทสินเชื่อส่วนบุคคลของสถาบันการเงิน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประเภทของงานวิจัย

ประเภทของงานวิจัยชิ้นนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่ เอกสารและข้อมูลจากสื่อต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง (Documentary research)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลในการวิจัยรวบรวมมาจากการศึกษาค้นคว้ากฎหมาย หนังสือ ตำรา คำพิพากษาศาลฎีกา วิทยานิพนธ์ บทความ งานวิจัย เอกสารรายงานการประชุมสัมมนา รวมถึงสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้อง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้ามาจัดรวบรวมให้เป็นระบบ จากนั้นนำข้อมูลที่ได้อาวิเคราะห์ถึงปัญหาในการเรียกเก็บดอกเบี้ยและเงินค่าใช้จ่ายอย่างอื่นที่มีการเรียกเก็บเพิ่มเติมในสัญญากู้ยืมเงินประเภทสินเชื่อส่วนบุคคลของสถาบันการเงิน เพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่สามารถนำไปสู่การเสนอแนะแนวทางสำหรับปรับปรุงมาตรการทางกฎหมายในการกำหนดดอกเบี้ยและเงินค่าใช้จ่ายอย่างอื่นที่มีการเรียกเก็บเพิ่มเติมในสัญญากู้ยืมเงินประเภทสินเชื่อส่วนบุคคลของสถาบันการเงิน

ผลการวิจัย

1. สภาพและปัญหาการกำหนดดอกเบี้ยและเงินค่าใช้จ่ายอย่างอื่นที่มีการเรียกเก็บเพิ่มเติมในสัญญากู้ยืมเงินประเภทสินเชื่อส่วนบุคคลของสถาบันการเงิน

สัญญากู้ยืมเงินประเภทสินเชื่อส่วนบุคคลของสถาบันการเงินเป็นสัญญากู้ยืมเงินชนิดหนึ่ง ซึ่งสัญญากู้ยืมเงินถือได้ว่าเป็นการยืมใช้สลับเปลี่ยน หมายถึง วัตถุประสงค์แห่งการยืม

นั้นเป็นทรัพย์สินชนิดที่ใช้แล้วเสื่อมสลายไป เพราะการใช้และสามารถคืนได้ด้วยทรัพย์สินอื่นที่เป็นประเภท ชนิด และปริมาณอย่างเดียวกันแทนได้ เช่น ข้าวสาร กะปิ น้ำปลา โดยสัญญากู้ยืมเงินนั้นจะบริบูรณ์เมื่อมีการส่งมอบ (ไพฑูริศ เอกจริยกร, 2564) ดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 650 วรรค 1 ความว่า “อันว่ายืมใช้สิ้นเปลืองนั้น คือสัญญาซึ่งผู้ให้ยืมโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินชนิดที่ใช้ไปสิ้นไปนั้นเป็นปริมาณมีกำหนดให้ไปแก่ผู้ยืม และผู้ยืมตกลงว่าจะคืนทรัพย์สินเป็นประเภท ชนิด และปริมาณเช่นเดียวกันให้แทนทรัพย์สินซึ่งให้ยืมนั้น” และวรรค 2 ความว่า “สัญญานี้ย่อมบริบูรณ์ต่อเมื่อมีการส่งมอบทรัพย์สินที่ยืม” จากบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 650 แสดงว่าสัญญากู้ยืมเงินเป็นสัญญาที่ก่อให้เกิดหนี้เงิน โดยมีการกำหนดค่าตอบแทนหรือไม่ก็ได้ หากตกลงกันให้มีค่าตอบแทน ก็มักจะกำหนดไว้เป็นดอกเบี้ย จึงเห็นได้ว่าดอกเบี้ยในสัญญากู้ยืมเงินเป็นการให้ค่าตอบแทนในการได้ใช้เงินตามสัญญาที่เป็นการกู้ยืมเงินเป็นการเฉพาะ (สุธีร์ สุภณิตย์ และ จักรพงษ์ เล็กสกุลไชย, 2558) สำหรับการคิดดอกเบี้ยในสัญญากู้ยืมเงิน ได้มีการบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 654 ความว่า “ท่านห้าม มิให้คิดดอกเบี้ยเกินร้อยละ 15 ต่อปี ถ้าในสัญญากำหนดดอกเบี้ยเกินกว่านั้น ก็ให้ลดลงมาเป็นร้อยละ 15 ต่อปี” หมายความว่า ในการทำสัญญากู้ยืมเงิน ผู้ให้กู้และผู้กู้จะตกลงคิดดอกเบี้ยในอัตราสูงสุดได้ไม่เกินร้อยละ 15 ต่อปี นอกจากนั้นถึงแม้ว่ามาตรา 654 จะได้กำหนดไว้ว่า หากมีการเรียกดอกเบี้ยสูงกว่า ร้อยละ 15 ต่อปี ก็ให้ลดลงมาเป็นร้อยละ 15 ต่อปีก็ตาม แต่เนื่องจากมีพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2475 ที่กำหนดให้การเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราเป็นความผิดและมีโทษทางอาญา ซึ่งเป็นกฎหมายอันเกี่ยวข้องด้วยความสงบเรียบร้อยของประชาชน ทำให้ในกรณีที่มีการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนดไว้ ดอกเบี้ยนั้นจะต้องตกเป็นโมฆะ แต่ตกเป็นโมฆะเฉพาะดอกเบี้ยที่สูงเกินอัตราที่กฎหมายไว้เท่านั้น ส่วนต้นเงินยังคงสมบูรณ์มีผลใช้บังคับได้ ตามที่ปรากฏในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 478/2488 การกู้เงินที่มีการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรานั้น ในส่วนดอกเบี้ยตกเป็นโมฆะแต่ต้นเงินไม่เป็นโมฆะผู้ให้กู้ฟ้องเรียกต้นเงินได้ นอกจากนั้นยังมีคำพิพากษาศาลฎีกาที่

388/2540 พิพากษาไว้ในทำนองเดียวกันว่า ตามสัญญากู้ยืมเงินระบุว่าผู้กู้ได้รับเงิน 1,365,000 บาท แต่ที่ระบุว่าผู้ยืมเงิน 1,500,000 บาท เพราะผู้ให้กู้คิดดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 3 เป็นเวลา 3 เดือน เป็นเงิน 135,000 บาท และได้หักไปจากจำนวนเงินตามสัญญา ผู้กู้จึงได้รับเงินไป 1,366,000 บาท การที่ผู้ให้กู้หรือจำเลยคิดดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 3 ต่อเดือน หรือเท่ากับร้อยละ 36 ต่อปี ย่อมขัดต่อประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 654 ทั้งเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2475 จำเลยจึงไม่มีสิทธิเรียกดอกเบี้ยจากโจทก์ อนึ่ง ปัญหาการเรียกเก็บดอกเบี้ยเงินกู้ในอัตราสูงเกินสมควรเกิดขึ้นมานานแล้วตั้งแต่ยุคสมัยกรีกโรมัน โดยในยุคดังกล่าวเคยมีการควบคุมการเรียกเก็บดอกเบี้ยเงินกู้ แต่ต่อมากลางยุคถูกยกเลิก ทำให้เกิดการเรียกดอกเบี้ยเงินกู้ในอัตราสูง ส่งผลให้ผู้คนจำนวนมากถูกขายไปเป็นทาส หลังจากนั้นมีการกลับมาควบคุมอีกครั้งในกฎหมาย 12 โต๊ะ (The Twelve Tables) (Ackerman, 1981) ต่อมาในยุคการปฏิวัติฝรั่งเศส ประเทศฝรั่งเศสมีการออกกฎหมายให้เรียกเก็บดอกเบี้ยเงินกู้ได้ แต่ไม่มีการควบคุมอัตราดอกเบี้ยเอาไว้ จึงเกิดการเรียกเก็บดอกเบี้ยในอัตราสูงจนประชาชนได้รับความเดือดร้อน กระทั่งในที่สุดประเทศฝรั่งเศสได้มีการออกกฎหมายนโปเลียน (Napoleonic law) มาควบคุมการเรียกเก็บดอกเบี้ยเงินกู้ พร้อมทั้งกำหนดโทษทางอาญาสำหรับผู้ที่เรียกดอกเบี้ยเกินอัตราไว้ด้วย (Scott, 1996)

สำหรับสัญญากู้ยืมเงินประเภทสินเชื่อส่วนบุคคลของสถาบันการเงิน เป็นกรณีที่มีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะ คือ พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 ซึ่งได้บัญญัติบทนิยามความหมายของคำว่า “การให้สินเชื่อ” ไว้ในมาตรา 4 ความว่า “การให้สินเชื่อ หมายความว่า การให้กู้ยืมเงิน หรือซื้อ ชื้อลด รับช่วงซื้อลด เป็นเจ้าหนี้เนื่องจากได้จ่ายหรือสั่งให้จ่ายเงินเพื่อประโยชน์ของผู้เคยค้า หรือเป็นเจ้าหนี้เนื่องจากได้จ่ายเงินตามภาระผูกพัน ตามเล็ดเตอร์ออฟเครดิต หรือภาระผูกพันอื่น” จากบทบัญญัติดังกล่าว แสดงว่าการที่สถาบันการเงินให้กู้ยืมเงินเป็นการให้สินเชื่อประเภทหนึ่ง นอกจากนั้นมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 ได้บัญญัตินิยามความหมายของคำว่า “สถาบันการเงิน” ไว้ความว่า “สถาบันการเงิน

หมายความว่า 1) ธนาคารพาณิชย์ 2) บริษัทเงินทุน 3) บริษัทเครดิตฟองซิเอร์” ส่วนคำว่าธุรกิจสถาบันการเงิน บัญญัติว่า “ธุรกิจสถาบันการเงิน หมายความว่า ธุรกิจธนาคารพาณิชย์ ธุรกิจเงินทุน และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ และให้หมายความรวมถึงการ ประกอบธุรกิจของสถาบันการเงินเฉพาะกิจ” จากพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 ซึ่งเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายอันเป็นบทเฉพาะว่าด้วยการประกอบธุรกิจของสถาบันการเงิน แต่อย่างไรก็ตามพบว่าพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 เป็นการบัญญัติหลักเกณฑ์ในภาพรวมของการประกอบธุรกิจของสถาบันการเงิน แต่มิได้บัญญัติรายละเอียดของการทำสัญญากู้ยืมเงินหรือการให้สินเชื่อกับประชาชนเป็นการเฉพาะ เช่นนี้ การที่สถาบันการเงินเข้าเป็นคู่สัญญาในสัญญากู้ยืมเงิน จึงต้องอยู่ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยเรื่องการยืมใช้สิ่งเปลี่ยนแปลงเช่นเดียวกับสัญญากู้ยืมเงินทั่วไป เว้นแต่เรื่องใดที่มีบทบัญญัติของกฎหมายบังคับไว้เป็นการเฉพาะก็ให้อยู่ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้น ซึ่งในกรณีนี้มีบทบัญญัติของกฎหมายที่ได้บัญญัติไว้เป็นการเฉพาะในเรื่องดอกเบี้ย ได้แก่พระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน พ.ศ. 2523 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2535 โดยเหตุผลในการประกาศพระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่มาตรา 654 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งบัญญัติห้ามมิให้คิดดอกเบี้ยเกินร้อยละ 15 ต่อปี เป็นกฎหมายที่ได้ใช้บังคับมานานแล้ว บัดนี้ภาวะการเงินของตลาดโลกและตลาดภายในประเทศได้เปลี่ยนแปลงไปเป็นอันมาก หากยังคงจำกัดในอัตราเดิมจะเป็นอุปสรรคแก่การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศและทำให้ขาดความคล่องตัวในการที่ทางราชการจะใช้อัตราดอกเบี้ยเป็นเครื่องมือเพื่อประโยชน์ในทางนโยบายการเงินในอันที่จะแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจต่างๆ ของประเทศสมควรมีกฎหมายให้กำหนดอัตราดอกเบี้ยให้สูงกว่าอัตราดังกล่าวเฉพาะในส่วนที่เป็นการให้กู้ยืมเงินของสถาบันการเงินได้ จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้ขึ้น โดยมีความในมาตรา 4 บัญญัติว่า “เพื่อประโยชน์ในการแก้ไขภาวะเศรษฐกิจของประเทศ รัฐมนตรีโดยคำแนะนำของธนาคารแห่งประเทศไทยมีอำนาจกำหนดอัตราดอกเบี้ยที่สถาบัน

การเงินอาจคิดจากผู้กู้ยืมหรือคิดให้ผู้ให้กู้ยืมสูงกว่าร้อยละ 15 ต่อปีได้” และมาตรา 6 บัญญัติว่า “เมื่อรัฐมนตรีกำหนดดอกเบี้ยตามมาตรา 4 แล้ว มิให้นำมาตรา 654 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้บังคับแก่การคิดดอกเบี้ยของสถาบันการเงินที่รัฐมนตรีกำหนดตามมาตรา 4” จากบทบัญญัติมาตรา 4 ประกอบมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน พ.ศ. 2523 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2535 หมายความว่า ในการกู้ยืมเงินของสถาบันการเงินไม่ว่าสถาบันการเงินจะเป็นผู้กู้หรือผู้ให้กู้ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังโดยคำแนะนำของธนาคารแห่งประเทศไทยมีอำนาจกำหนดอัตราดอกเบี้ยจากผู้กู้ยืมในกรณีที่สถาบันการเงินเป็นผู้ให้กู้ หรืออัตราดอกเบี้ยที่ให้แก่ผู้ให้กู้ในกรณีที่สถาบันการเงินเป็นผู้ให้กู้ให้แก่ผู้ให้กู้ยืมสูงกว่าร้อยละ 15 ต่อปีได้ โดยที่การคิดดอกเบี้ยดังกล่าวไม่จำเป็นต้องอยู่ภายใต้บังคับบทบัญญัติมาตรา 654 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

2. ปัญหาการกำหนดดอกเบี้ยและเงินค่าใช้จ่ายอย่างอื่นที่มีการเรียกเก็บเพิ่มเติมในสัญญากู้ยืมเงินประเภทสินเชื่อส่วนบุคคลของสถาบันการเงิน

สัญญากู้ยืมเงินประเภทสินเชื่อส่วนบุคคลของสถาบันการเงินมี 3 รูปแบบ ได้แก่ 1) ทำสัญญาและรับเงินไปทั้งก้อน 2) ทำสัญญาเพื่อรวบรวมเงินสินเชื่อหมุนเวียนโดยใช้บัตรกดเงินสดค่อยๆ กดยกออกมาเท่าที่ต้องการจะใช้ในแต่ละครั้ง 3) ทำสัญญาเช่าซื้อสินค้าแต่ละชิ้นโดยต้องสมัครเป็นสมาชิกของผู้ให้สินเชื่อก่อน อนึ่ง การคิดดอกเบี้ยและค่าธรรมเนียมมีอัตราสูงสุดไม่เกินร้อยละ 28 ต่อปี สำหรับวิธีการคำนวณดอกเบี้ยและค่าธรรมเนียมในสินเชื่อส่วนบุคคลนั้นมีวิธีการดังต่อไปนี้ (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2561) คือ

ดอกเบี้ยและค่าธรรมเนียม = จำนวนเงินที่เบิกถอน x อัตราดอกเบี้ยและค่าธรรมเนียมต่อปี x จำนวนวันที่เบิกถอน (นับวันที่ผู้ถอนเงินเป็นวันแรก) / จำนวนวันใน 1 ปี

เช่น นายเอ ถอนบัตรกดเงินสดของธนาคารแห่งหนึ่ง ซึ่งคิดดอกเบี้ยและค่าธรรมเนียมในอัตรา ร้อยละ 28 ต่อปี นายเอ กดเงินสดเมื่อวันที่ 25 เมษายน จำนวน 10,000 บาท และไม่ได้ใช้บัตรนั้นอีกเลย ต่อมาธนาคารสรุปยอดรายการใน

วันที่ 2 พฤษภาคม และจะครบกำหนดชำระในวันที่ 19 พฤษภาคม

การคำนวณดอกเบี้ยและค่าธรรมเนียมที่ นายเอ ต้องชำระ มีดังนี้

- ใน 25 เมษายน นายเอ กดเงินสด 10,000 บาท สรุปรยอดวันที่ 2 พฤษภาคม จำนวนวันที่มีการเบิกถอน คือ 7 วัน

$$- \frac{10,000 \times 28\% \times 7}{365} = 53.70$$

- ต่อมาวันที่ 19 พฤษภาคม นายเอ ชำระยอดเต็ม 10,053.70 บาท

- ยังมีดอกเบี้ยและค่าธรรมเนียมค้างชำระหลังวัน สรุปรยอด คือวันที่ 3 พฤษภาคม ไปถึงวันก่อนชำระ คือวันที่ 18 พฤษภาคม เป็นเวลา 16 วัน

- ธนาคารจะนำดอกเบี้ยและค่าธรรมเนียมที่ค้างชำระมาสรุปรยอดอีกครั้งในรอบบิลถัดไป คือ ในวันที่ 2 มิถุนายน

$$- \frac{10,000 \times 28\% \times 16}{365} = 122.74$$

- ดังนั้น ในเดือนมิถุนายน นายเอ ต้องชำระดอกเบี้ย และค่าธรรมเนียมคงค้างหลังจากการชำระยอดเต็มอีก 122.74 บาท

จากตัวอย่างวิธีการคำนวณดอกเบี้ย และค่าธรรมเนียม พบว่ามีการนำดอกเบี้ยและค่าธรรมเนียมมาคำนวณรวมกันโดยมิได้มีการแยกว่าดอกเบี้ยเป็นเงินจำนวนเท่าใด ส่วนค่าธรรมเนียมเป็นเงินเท่าใด สำหรับเงินประเภทอื่นนอกจากดอกเบี้ยที่มีการเรียกเก็บมักจะถูกเรียกเก็บเป็นค่าธรรมเนียม หรือค่าใช้จ่ายอื่นๆ เช่น ค่าติดตามทวงถามหนี้ ค่าธรรมเนียมการชำระคืนเงินกู้ก่อนครบกำหนด ค่าตรวจสอบข้อมูลเครดิต เบี้ยปรับ ค่าปรับ ค่าบริการ ค่าอากรแสตมป์ ค่าใช้จ่ายในการชำระเงิน ค่าใช้จ่ายในกรณีเงินในบัญชีไม่พอจ่าย ค่าออกบัตรใหม่กรณีบัตรหายหรือชำรุด ค่าขอใบแจ้งยอดบัญชีของแต่ละงวด ค่าขอรหัสประจำตัวบัตรใหม่ทดแทนรหัสเดิม ค่าขอตรวจสอบรายการ เป็นต้น แสดงให้เห็นได้ว่าการทำสัญญากู้ยืมเงินประเภทสินเชื่อส่วนบุคคลของสถาบันการเงินมีการเรียกเก็บเงินประเภทอื่นเพิ่มเติมนอกเหนือจากดอกเบี้ย โดยใช้ชื่อเรียกอื่นๆ ซึ่งเงินที่มีการเรียกเก็บเพิ่มเติมนี้

จะถูกนำไปคำนวณรวมกับดอกเบี้ยทำให้ไม่อาจแยกได้ว่าแท้จริงแล้วผู้กู้ต้องเสียดอกเบี้ยจำนวนเท่าใด และต้องเสียค่าใช้จ่ายในเงินประเภทอื่นที่ถูกเรียกเก็บเพิ่มเติมเป็นจำนวนเท่าใด

3. แนวทางในการปรับปรุงมาตรการทางกฎหมาย ในการกำหนดดอกเบี้ยและเงินค่าใช้จ่ายอย่างอื่นที่มีการเรียกเก็บเพิ่มเติมในสัญญากู้ยืมเงินประเภทสินเชื่อส่วนบุคคลของสถาบันการเงิน

กรณีที่มีการเรียกเก็บเงินประเภทอื่นนอกจากดอกเบี้ยที่เกิดในสัญญากู้ยืมเงินประเภท สินเชื่อส่วนบุคคลของสถาบันการเงินนั้นต้องพิจารณาบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2560 พระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน พ.ศ. 2523 พระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551

3.1 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

การทำสัญญากู้ยืมเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ผู้กู้กับผู้ให้กู้สามารถตกลงกันให้มีการคิดดอกเบี้ยได้โดยไม่ต้องเกินอัตราที่กฎหมายกำหนด คือ ร้อยละ 15 ต่อปี ตามมาตรา 654 นอกจากนั้นหากมีการผิดนัดชำระหนี้เกิดขึ้น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 224 กำหนดให้เจ้าหนี้ ที่ได้รับความเสียหายมีสิทธิเรียกดอกเบี้ยได้ (ดาราพร ธีระวัฒน์, 2563) ถ้าไม่เคยมีการคิดดอกเบี้ยกัน ให้คิดดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 3 บวกด้วยอัตราเพิ่มร้อยละ 2 ต่อปี ถ้าเจ้าหนี้อาจจะเรียกดอกเบี้ยได้สูงกว่านั้นโดยอาศัยเหตุอย่างอื่นอันชอบด้วยกฎหมายก็ให้คงส่งดอกเบี้ยต่อไปตามนั้น อนึ่ง อัตราดอกเบี้ยผิดนัดได้มีการแก้ไขโดยพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พ.ศ. 2564 ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 10 เมษายน 2564 (เดิมอัตราดอกเบี้ยผิดนัดตามมาตรา 224 คือ ร้อยละ 7.5 ต่อปี) สำหรับการเรียกเก็บเงินค่าใช้จ่ายอย่างอื่นเพิ่มเติม นอกเหนือจากดอกเบี้ยนั้น คำว่า “อำพราง” ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มีการบัญญัติไว้ในเรื่องนิติกรรมอำพราง มาตรา 155 วรรค 2 “ถ้าการแสดงเจตนาหลงตามวรรคหนึ่งทำขึ้นเพื่ออำพรางนิติกรรมอื่น ให้นำบทบัญญัติของ

กฎหมายอันเกี่ยวกับนิติกรรมที่ถูกอ้างมาใช้บังคับ” นิติกรรมอ้าง คือ การที่ผู้แสดงเจตนาสองคนสมคบกันแสดงเจตนาทำนิติกรรมสองอัน อันหนึ่งเปิดเผยเป็นนิติกรรมที่ไม่ต้องการ อีกอันหนึ่งถูกปิดไว้เป็นนิติกรรมที่ไม่ต้องการ (ศนันท์ภรณ์ โสติพันธ์, 2564) แต่สำหรับในเรื่องการทำสัญญากู้ยืมเงินและการคิดดอกเบี้ยในสัญญากู้ยืมเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไม่พบว่ามีการบัญญัติถึงเรื่องการอ้างดอกเบี้ยไว้ มีแต่เพียงเรื่องการห้ามคิดดอกเบี้ยสูงเกินอัตราที่กฎหมายกำหนดและการห้ามคิดดอกเบี้ยซ้อนดอกเบี้ยเท่านั้น จึงเป็นกรณีที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้มีการบัญญัติถึงกรณีที่มีการเรียกเก็บเงินประเภทอื่นเพิ่มเติมจากดอกเบี้ยว่ามีลักษณะเป็นดอกเบี้ยที่ถูกอ้าง โดยเงินที่ถูกเรียกเก็บเพิ่มเติมจากดอกเบี้ยมักถูกตีความว่าเป็นเบี้ยปรับ

3.2 พระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2560

พระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2560 ได้มีบทบัญญัติกำหนดความผิดและโทษทางอาญาสำหรับการกู้ยืมเงินที่มีการคิดดอกเบี้ยเกินอัตรา ไว้ใน มาตรา 4 “บุคคลใดให้บุคคลอื่นกู้ยืมเงินหรือกระทำการใดๆ อันมีลักษณะเป็นการอ้างการให้กู้ยืมเงิน โดยมีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสองแสนบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

1) เรียกดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนดไว้

2) กำหนดข้อความอันเป็นเท็จในเรื่องจำนวนเงินกู้หรือเรื่องอื่นๆ ไว้ในหลักฐานการกู้ยืมหรือตราสารที่เปลี่ยนมือได้ เพื่อปิดบังการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนดหรือ

3) กำหนดจะเอาหรือรับเอาซึ่งประโยชน์อย่างอื่นนอกจากดอกเบี้ยไม่ว่าจะเป็นเงินหรือสิ่งของหรือโดยวิธีการใดๆ จนเห็นได้ชัดว่าประโยชน์ที่ได้รับนั้นมากเกินส่วนอันสมควรตามเงื่อนไขแห่งการกู้ยืม”

จากบทบัญญัตินี้มีการกล่าวถึงคำว่า “อ้างการ” คือ การให้บุคคลอื่นกู้ยืมเงินหรือกระทำการใดๆ อันมีลักษณะเป็นการอ้างการให้กู้ยืมเงิน ซึ่งเป็นการกล่าวถึงเฉพาะการกระทำที่เป็นการอ้างการให้กู้ยืมเงินเท่านั้น แต่ไม่ได้กล่าวถึงกรณีที่มีการทำสัญญากู้ยืมเงินแต่มีการเรียกเก็บเงินประเภท

อื่นเพิ่มเติมจากดอกเบี้ยว่าการเรียกเก็บเงินในลักษณะดังกล่าวเป็นการอ้างการเรียกเก็บดอกเบี้ย นอกจากนี้ยังทำให้เกิดประเด็นปัญหาว่า สัญญากู้ยืมเงินที่มีการเรียกเก็บเงินประเภทอื่นเพิ่มเติมนอกจากดอกเบี้ย เช่น การเรียกเก็บค่าธรรมเนียม จะถือว่าเป็นการกำหนดจะเอาซึ่งประโยชน์อย่างอื่นนอกจากดอกเบี้ยหรือเบี้ยหรือไม่ อีกทั้งคำว่า “เห็นได้ชัดว่าประโยชน์ที่ได้รับนั้นมากเกินส่วนอันสมควรตามเงื่อนไขแห่งการกู้ยืม” มีความหมายครอบคลุมเพียงใด

3.3 พระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน พ.ศ. 2523 และพระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2535

พระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน พ.ศ. 2523 และพระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2535 มีการตราขึ้นเพื่อให้อำนาจแก่สถาบันการเงินในการกำหนดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ได้สูงกว่าการกู้ยืมเงินตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ตามที่ปรากฏในบทบัญญัติมาตรา 4 มาตรา 5 และมาตรา 6 กล่าวคือ มาตรา 4 วรรค 1 บัญญัติว่า “เพื่อประโยชน์ในการแก้ไขภาวะเศรษฐกิจของประเทศรัฐมนตรีโดยคำแนะนำของธนาคารแห่งประเทศไทยมีอำนาจกำหนดอัตราดอกเบี้ยที่สถาบันการเงินอาจคิดจาก ผู้กู้ยืมหรือผู้ให้กู้ยืมสูงกว่าร้อยละสิบห้าต่อปีได้” มาตรา 5 บัญญัติว่า “การกำหนดอัตราดอกเบี้ยตามพระราชบัญญัตินี้ไม่กระทบกระเทือนถึงอำนาจกำหนดอัตราดอกเบี้ยตามที่มีกฎหมายบัญญัติให้อำนาจไว้ เฉพาะแต่การกำหนดอัตราดอกเบี้ยตามกฎหมายนั้น จะต้องไม่เกินอัตราดอกเบี้ยที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดตามมาตรา 4” มาตรา 6 บัญญัติว่า “เมื่อรัฐมนตรีกำหนดอัตราดอกเบี้ยตามมาตรา 4 แล้ว มิให้นำมาตรา 654 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้บังคับแก่การคิดดอกเบี้ยของสถาบันการเงินที่รัฐมนตรีกำหนด ตามมาตรา 4” จากบทบัญญัติมาตรา 4 มาตรา 5 และมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน พ.ศ. 2523 และพระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2535 มีความหลักที่เป็นสาระสำคัญคือการกำหนดอัตราดอกเบี้ย โดยให้เป็นอำนาจรัฐมนตรีในการกำหนด โดยคำแนะนำของธนาคารแห่งประเทศไทย แต่ไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการเรียกเก็บเงิน

ประเภทอื่นเพิ่มเติมจากดอกเบี้ยว่าสถาบันการเงินจะเรียกเก็บเงินประเภทดังกล่าวได้หรือไม่ และการเรียกเก็บเงินประเภทดังกล่าวมีผลตามกฎหมายอย่างไร

3.4 พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551

สำหรับพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 เป็นกฎหมายที่บัญญัติถึงการประกอบธุรกิจแต่ละชนิดของสถาบันการเงิน โดยในธุรกิจการให้กู้ยืมเงินหรือการให้สินเชื่อมีการบัญญัติเกี่ยวกับดอกเบี้ยไว้ให้ธนาคารแห่งประเทศไทยมีอำนาจในการกำหนดหลักเกณฑ์เพื่อให้สถาบันการเงินปฏิบัติตาม แต่ไม่ได้บัญญัติเจาะจงถึงอัตราดอกเบี้ยตลอดจนการเรียกเก็บเงินประเภทอื่นเพิ่มเติมนอกจากดอกเบี้ย ตามมาตรา 46 วรรคแรกซึ่งบัญญัติว่า “ในกรณีที่มีเหตุอันสมควร ธนาคารแห่งประเทศไทยอาจประกาศกำหนดให้สถาบันการเงินปฏิบัติในเรื่องดังต่อไปนี้ 1) ดอกเบี้ยหรือส่วนลดที่อาจเรียกได้ 2) ดอกเบี้ยหรือส่วนลดที่อาจจ่ายได้ 3) ค่าบริการที่อาจเรียกได้ 4) เงินมัดจำที่อาจเรียกได้ 5) หลักประกันทรัพย์สินที่ต้องเรียก 6) ผลประโยชน์ที่อาจเรียกได้จากการทำธุรกรรมที่มีลักษณะคล้ายการให้สินเชื่อ 7) เบี้ยปรับที่อาจเรียกได้ และในวรรคสองบัญญัติว่า “บรรดาเงิน ทรัพย์สิน หรือสิ่งอื่นที่อาจคิดคำนวณได้เป็นเงินซึ่งผู้ฝากเงินหรือบุคคลใดได้รับจากสถาบันการเงิน พนักงานหรือลูกจ้างของสถาบันการเงินเนื่องจากการรับฝากเงินกู้ยืมหรือรับเงิน หรือที่สถาบันการเงิน พนักงาน หรือลูกจ้างของสถาบันการเงินนั้นได้รับเนื่องจากการประกอบธุรกิจของสถาบันการเงิน ให้ถือว่าเป็นดอกเบี้ย ส่วนลด หรือค่าบริการแล้วแต่กรณี เว้นแต่ค่าบริการที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนดตาม (3) มิให้ถือว่าเป็นดอกเบี้ยหรือส่วนลดที่สถาบันการเงินอาจเรียกได้ตาม (1)” จากบทบัญญัติมาตรา 46 วรรค 2 ที่ได้บัญญัติไว้ให้สิ่งใดก็ตามที่สถาบันการเงินได้รับเนื่องจากการประกอบธุรกิจ หากสิ่งนั้นมีลักษณะเป็นเงิน ทรัพย์สิน หรือสิ่งอื่นที่อาจคิดคำนวณได้เป็นเงิน สิ่งนั้นให้ถือว่าเป็นดอกเบี้ย จึงทำให้เข้าใจได้ว่า การที่สัญญากู้ยืมเงินประเภทสินเชื่อส่วนบุคคลของสถาบันการเงินมีการเรียกเก็บเงินประเภทอื่นเพิ่มเติมจากดอกเบี้ย เช่น การเรียกเก็บค่าธรรมเนียม มีลักษณะเป็นการเรียกเก็บดอกเบี้ยอย่างหนึ่งโดยพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 มีผลใช้

บังคับแก่สถาบันการเงิน อันได้แก่ ธนาคารพาณิชย์ บริษัทเงินทุน และบริษัทเครดิตฟองซิเอร์ กฎหมายฉบับนี้ให้ความคุ้มครองประชาชนในแง่การกำหนดให้สถาบันการเงินเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับธุรกิจของสถาบันการเงินที่ประชาชนควรทราบ เช่น ให้สถาบันการเงินประกาศข้อมูลเรื่องอัตราดอกเบี้ย อัตราส่วนลด และค่าบริการต่างๆ ไม่ว่าจะเรียกชื่อเป็นอย่างอื่น รวมทั้งข้อมูลอื่นใดเกี่ยวกับสถาบันการเงินนั้นไว้ในที่เปิดเผยเป็นต้น แต่ไม่ได้กำหนดว่าการเรียกเก็บเงินประเภทอื่นเพิ่มเติมจากดอกเบี้ยมีผลอย่างไร

อภิปรายผล

สัญญากู้ยืมเงินประเภทสินเชื่อส่วนบุคคลของสถาบันการเงิน ที่มีการเรียกเก็บเงินประเภทอื่นเพิ่มเติมนอกจากดอกเบี้ย เป็นการกระทำของเจ้าหน้าที่แสวงหาผลประโยชน์จากการทำสัญญากู้ยืมเงิน โดยอำพรางการแสวงหาผลประโยชน์ดังกล่าวมาในรูปแบบของการเรียกเก็บค่าธรรมเนียม มีลักษณะหลีกเลี่ยงการใช้คำว่าดอกเบี้ยเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราซึ่งต้องห้ามตามกฎหมาย อีกทั้งการเรียกเก็บเงินเพิ่มเติมดังกล่าวผู้กู้ยืมก็ไม่มีอำนาจต่อรองเพื่อไม่ให้เกิดการเรียกเก็บได้ ทำให้ต้องยอมแบกรับภาระหนี้ ที่เพิ่มเติมขึ้นมา สอดคล้องกับบทความของเดชา ศิริเจริญ (2558) ซึ่งพบว่าการทำสัญญากู้ยืมเงินที่มีการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนดเจ้าหน้าที่ผู้ให้ความผิดตามพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา ซึ่งเป็นกฎหมายอาญาที่มีทั้งโทษจำคุกหรือปรับ นอกจากนั้นในกรณีที่สัญญากู้ยืมเงินประเภทสินเชื่อส่วนบุคคลของสถาบันการเงินมีการเรียกเก็บเงินค่าธรรมเนียมหรือค่าใช้จ่ายประเภทอื่นเพิ่มเติม ถือได้ว่าเป็นปัญหาอย่างหนึ่งของการใช้กฎหมายห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราเพราะมีการหลีกเลี่ยงไม่ใช้คำว่าดอกเบี้ยโดยตรง ซึ่งสอดคล้องกับวิทยานิพนธ์ ของพรชนก ขาวรอด (2557) ที่พบว่ากฎหมายห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรามีขึ้นเพื่อให้การกู้ยืมเงินเป็นไปในทางที่ควรไม่ให้เกิดการเอาเปรียบกันแต่กฎหมายของไทยยังไม่มีการบัญญัติความหมายของคำว่าดอกเบี้ยไว้เพื่อเป็นการป้องกันการหลีกเลี่ยงไปใช้ถ้อยคำอื่นแทนคำว่าดอกเบี้ย ฉะนั้นในกรณีที่มีการเรียกเก็บเงินประเภทอื่นเพิ่มเติมนอกจากดอกเบี้ย

โดยใช้ชื่อเรียกอื่นๆ จึงมีลักษณะเป็นการอำพรางดอกเบี้ย (Concealed interest) ซึ่งไม่เป็นธรรมต่อฝ่ายผู้กู้

สรุปผลการวิจัย

สัญญากู้ยืมเงินประเภทสินเชื่อส่วนบุคคลของสถาบันการเงิน เป็นสัญญาที่สถาบันการเงินผู้ให้กู้สามารถกำหนดอัตราดอกเบี้ยได้สูงกว่าการกู้ยืมเงินทั่วไป โดยการกู้ยืมเงินทั่วไปสามารถเรียกดอกเบี้ยได้ในอัตราร้อยละ 15 ต่อปี ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 654 แต่การกู้ยืมเงินประเภทสินเชื่อส่วนบุคคลอยู่ภายใต้บังคับบทบัญญัติมาตรา 4 และมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน พ.ศ. 2523 และพระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2535 นอกจากนี้ในสัญญากู้ยืมเงินประเภทสินเชื่อส่วนบุคคลของสถาบันการเงินมีการเรียกเก็บเงินประเภทอื่นเพิ่มเติมนอกจากดอกเบี้ย โดยใช้ชื่อเรียกที่หลากหลาย เช่น ค่าบริการ ค่าธรรมเนียมแรกเข้า ค่าธรรมเนียมรายปี ค่าธรรมเนียมการเข้าทำสัญญา ค่าธรรมเนียมยื่นกู้ ค่าธรรมเนียมการชำระเงิน โดยเงินที่มีการเรียกเก็บผลประโยชน์ตอบแทนจากการให้กู้ยืมเงิน ซึ่งทำให้เงินที่มีการเรียกเก็บเพิ่มเติมดังกล่าวเป็นที่น่าสงสัยว่าเป็นดอกเบี้ยอย่างหนึ่งหรือไม่ ซึ่งในปัจจุบันปัญหาการเรียกเก็บเงินประเภทอื่นเพิ่มเติมนอกจากดอกเบี้ย ยังไม่พบว่ามีความหมายฉบับใดบัญญัติไว้โดยชัดแจ้งว่ามีลักษณะเป็นดอกเบี้ยอำพรางและต้องห้ามตามกฎหมาย ทำให้ผู้กู้นอกจากจะต้องชำระดอกเบี้ยตามสัญญา ดอกเบี้ยในอัตราที่ผิดสำหรับกรณีที่มีการผิดชำระหนี้แล้วยังต้องชำระเงินที่เรียกเก็บเพิ่มเติมเหล่านี้อีก อาจถือได้ว่ามีลักษณะเป็นการเรียกเก็บเงินซ้ำซ้อน ก่อให้เกิดรับภาระหนี้เพิ่มเติมแก่ผู้กู้โดยไม่สมควร ขาดความเป็นธรรม และมีอาจหลีกเลี่ยงได้

ข้อเสนอแนะ

1. ผู้วิจัยเห็นควรให้มีการเพิ่มเติมพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2560 มาตรา 4 วรรคท้าย โดยเพิ่มเติมเป็น “บุคคลใดให้บุคคลอื่นกู้ยืมเงินหรือกระทำการใดๆ โดยมีการเรียกเก็บเงินหรือผลประโยชน์ประเภทอื่นเพิ่มเติมนอกเหนือจากดอกเบี้ยที่กำหนดไว้ตามสัญญา อันมีลักษณะเป็นการอำพรางดอกเบี้ย ต้องระวางโทษดังที่บัญญัติ

ไว้ในวรรคแรก” ทั้งนี้เพื่อป้องกันมิให้เกิดการอำพรางการเรียกเก็บเงินเพิ่มเติมไว้ในชื่ออื่น ๆ

2. ผู้วิจัยเห็นควรให้มีการเพิ่มเติมพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2560 มาตรา 4/1 โดยเพิ่มเติมเป็น “ดอกเบี้ย อำพราง หมายถึง การเรียกเก็บเงินหรือผลประโยชน์อื่นใดเพิ่มเติมจากดอกเบี้ยที่กำหนดไว้ในสัญญากู้ยืมเงิน” เพื่อให้เข้าใจลักษณะของการเรียกเก็บเงินที่นอกเหนือไปจากดอกเบี้ยได้ชัดเจนขึ้น

3. ควรมีการตั้งหน่วยงานควบคุมดูแลเรื่องการเรียกเก็บเงินประเภทอื่นเพิ่มเติมนอกจากดอกเบี้ยในสัญญากู้ยืมเงินประเภทสินเชื่อส่วนบุคคลของสถาบันการเงินเป็นการเฉพาะโดยใช้ชื่อว่า “ศูนย์คุ้มครองผู้ใช้บริการสินเชื่อส่วนบุคคล” ซึ่งอยู่ภายใต้ความดูแลของธนาคารแห่งประเทศไทย เพื่อให้ประชาชนหรือผู้กู้ยืมที่ได้รับผลกระทบมีช่องทางในการติดต่อประสานงานในการขอความช่วยเหลือและแก้ไขปัญหา

4. ควรมีการเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจเรื่องกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสัญญากู้ยืมเงินประเภทสินเชื่อส่วนบุคคลของสถาบันการเงินให้แก่ประชาชนอย่างกว้างขวางโดยใช้ช่องทางที่หลากหลายซึ่งประชาชนส่วนใหญ่สามารถเข้าถึงได้โดยสะดวก เช่น ผู้แทนชุมชนที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชน เช่น ผู้ใหญ่บ้าน หรือช่องทางออนไลน์ เช่น เฟซบุ๊ก ไลน์ ติ๊กต็อก ยูทูบ วิทยุ โทรทัศน์ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- ดารารพร ธีระวัฒน์. (2563). *กฎหมายหนี้หลักทั่วไป*. กรุงเทพฯ: กรุงเทพฯสยามพับลิชชิง.
- เดชา ศิริเจริญ. (2558). ดอกเบี้ยกับข้อปัญหา. *วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ*, 6(2), 45-51. สืบค้นจาก <http://www.assumptionjournal.au.edu/index.php/LawJournal/article/view/2376>
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2561). ดอกเบี้ยและค่าธรรมเนียมของสินเชื่อส่วนบุคคลภายใต้การกำกับ. สืบค้นจาก <https://www.1213.or.th/th/serviceunderbot/loans/Pages/intfeesunder.aspx>
- ไพฑูริศ เอกจริยกร. (2564). *คำอธิบายยืมฝากทรัพย์* (พิมพ์ครั้งที่ 13). กรุงเทพฯ: วิทยุชุมชน.

- พรชนก ขาวรอด. (2557). *ปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมายห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, กรุงเทพฯ. สืบค้นจาก <https://dric.nrct.go.th/Search/index#top>.
- ศันท์กรณ โสทธิพันธ์. (2564). *คำอธิบายนิติกรรมสัญญา* (พิมพ์ครั้งที่ 24). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- สุธีร์ ศุภนิตย์ และ จักรพงษ์ เล็กสกุลไชย. (2558). *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ วิชาเอกเทศสัญญา 2 ยืมและฝากทรัพย์* (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Ackerman, J. M. (1981). *Interest Rates and the Law: A History of Usury*. *Arizona State Law Journal*, 27(1), 61. สืบค้นจาก <https://americansforfairnessinlending.wordpress.com/the-history-of-usury/>
- Scott, W. (1996). *The Pursuit of Interests in the French Revolution: A Preliminary Survey*. *French Historical Studies*, 19(3), 811 - 851. สืบค้นจาก <https://www.jstor.org/stable/286648>